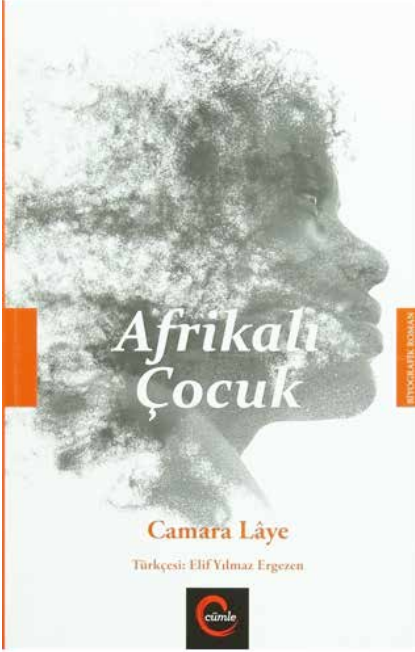

CAMARA LÂYE’NİN BİYOGRAFİK ROMANI: AFRIKALI ÇOCUK

İbrahim ERYİĞİT

Afrikalı Çocuk, Camara Laye, Türkçesi: Elif Yılmaz Ergezen, 160 sayfa, Cümle Yayınları, Ekim 2015, Ankara

“Daha çocuktum ve babamın kulübesinin etrafında oynuyordum. O zamanlar kaç yaşındaydım tam olarak hatırlamıyorum. Bayağı küçüktüm: beş, altı olsa gerek. Annem atölyede, babamın yanındaydı. Nalbanta gelen müşterilerin seslerine ve örs sesine karışan sakin ve güven verici konuşmalarını duyabiliyordum.

Birden oyun oynamayı bıraktım ve babamın kulübesinin etrafında sürünen, daha doğrusu dolaşmaya

çıkan yılanı tüm dikkatimi verdim. Çitlerden sürekli düşen kamışlardan birini alıp hayvanın ağzının tam ortasına fırlattım. Fakat yılan korkmadı bile: onunla oyun oynadığımı düşünmüştü sanki. Fırlattığım kamışın bir kısmını avını yutmak istercesine büyük bir hazla yakaladı. Mutluluktan hayvanın gözlerinin içi güler gibiydi; fakat bir yandan da yanıma gelmeye devam ediyordu. Bir an gözleri yarım kalan avına takıldıysa da parmaklarıma doğru ilerlemeyi bırakmamıştı.” diye başlar *Afrikalı Çocuk*. Yukarı Gine’nin Kouroussa adlı şehrinde doğan Camara Lâye, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını kapsayan anılarını roman tadında kaleme almış. Bu yüzden kitap Cümle Yayınları’nın biyografik-roman dizisinden çıkmış. Laye’nin okuyucuyu saran anlatımı ve Elif Yılmaz Ergezen’in nefis çevirisi sayesinde harika bir kitap kazandırılmış edebiyat dünyamıza. Kitabın orijinal adı, *L’Enfant Noir*’deki noir kelimesi siyahi anlamına geliyor ama çevirmen daha genel bir ifade olarak Afrikalı kelimesini tercih etmiş, ancak romana başlarken “Siyahi Çocuk” başlığını kullanmış. Bence de Afrikalı kelimesi daha kapsayıcı olmuş dilimize çevrilirken.

Kitap, sömürge döneminde yaşamış Afrikalı bir çocuğun hikâyesini anlatıyor. 1928 yılında doğan Lâye, 1958 yılında (sözde) bağımsızlığına kavuşan Yukarı Gine'nin daha çok kasaba hayatından kesitler sunar bir çocuk gözüyle. Babasının nalbant dükkânından başlayan anlatı, ev ve okul hayatından ilginç anılarla devam eder. Bu anılardan en ilginç sünnet töreni olsa gerek. Günlerce hatta aylarca süren hazırlıklardan oluşan yoğun merasimi, okuyucuya canlı olarak resmeder, daha doğrusu yaşatır Lâye. Günlerce gruplar hâlinde şarkılar söyler sünnet olacak çocuklar: *"Tahminimden çok daha neşeyle söylüyorduk; tıpkı sincap gören bir at gibi."* der ve devam eder Siyahi Çocuk: *"Bu davranışlar bana garip gelmiyordu. Bir oyun, bir kandırmaca ve hatta önemli bir şey olan aslanların bu gösterisi, bu zorlu imtihan, bizlere hayatta mücadele etmeyi gösteren bir tür dinî merasimdi... Bu acılı dinî merasim, sünnet için gerekli hazırlıklar ve sonrasında yaşananlar, kükremeler bize korkularımızı ve kendimizi yenmeyi öğretmişti."*

Okumak için başka bir şehre gidişi öncesinde annesinin onun gitmesini istemeyişindeki yaşadığı acı, kitabın satırlarından fırlayıp okuyucunun yüreğine saplanır bir hançer gibi; *"Acaba dünya, gözyaşı dökmeden hiçbir şey elde ede-*

meyeceğimiz bir yer miydi?" diye sorar kendine ve ardından yolculuk öncesi merasimi anlatır yazar: *"Daha önce bu sudan içmiştim, diplomayı almadan evvel öğretmenim vermişti. Bu su şifa doluydu, zihin açmaya da birebirdi. Bu içecek tuhaf bir şekilde meydana getirilmişti. Murabutlar tahtaların üzerine Kur'an'dan sureler yazıyorlardı ve yazma işlemi bitince tahtayı suyla yıkarlardı. Akan su balla karıştırılır ve bu içecek son haline kavuşurdu. Faydalı olan bu su, çok dindar ve kutsal bir şehir olan Kankan'dan pahalya satın alınırdı. Babam da keçiboynuzundan yapılmış bir muska verdi. Bunu her zaman üzerimde taşımalıyım, çünkü beni kötülüklerden koruyacaktı."*

Lâye'nin üniversite okumak için Fransa'ya gidişine kadarki lise okul anılarıyla devam eder biyografik roman. Her ayrılış içli ve duygu yüklüdür. Bunu yüreğinin her çeperinde yaşarak yazar Lâye. Romanda ülkenin sömürge hâli ön planda değildir âdeta, sadece yabancı dilin egemenliği yer yer kendini hissettirir satır aralarında. Sömürge dönemi bittikten sonra yeni kurulan rejimde büyükelçilik görevine atanır Lâye ve 1980 yılında vefat eder.

1954'te Charles Veillon Ödülü'nü kazanmış olan bu otobiyografik romanı Türkçemize

kazandıran Elif Yılmaz Ergezen’i kutlarken birkaç eleştiri dile getirmek istiyorum. Bu eleştirilerden birincisi, kitapta bir hayli yazım yanlışının olması. Okuyucuyu rahatsız ediyor kitaptaki yazım yanlışları. İkinci olarak, yazardan kaynaklanan cümleler üzerine eleştirim. Kitabın 7. sayfasında, “Bayağı küçüktüm: beş, altı olsa gerek.” diyen yazar, henüz arada bir zaman diliminin geçtiğini belirtmemişken, 13. sayfada, “Belki henüz çocuk olduğumu, belki de on iki yaşındaki bir çocuğa sır vermemin...” demekte. Yine, 22 sayfada şöyle bir cümle yer alıyor: “Altının işlenmesi esnasında hiçbir detay(ı) (İ:E) kaçırmamak için en küçükleri olan ben dâhil **insan** babamın yanına giderdik.” Bu cümledeki

insan kelimesi bence fazla. Üçüncü olarak da, çeviri üstüne bir-iki cümle söylemek istiyorum. Sayfa 24’deki yedinci satırdaki “kımırıyordu”, sayfa 66’dan sonradan ikinci satırdaki “*Kouyate bu meyvelerden yoksun bırakıldığında eminim ki midesi **bir tık** daha küçülüyordu.*” cümlesindeki “bir tık” ve sayfa 134’deki 12. satırdaki “-Ne kadar da ağır abilersiniz!” cümlesindeki *ağır abi* kelimelerine takılmadan edemedim.

Tashih hatalarının ikinci baskıda düzeleceğinden emin olduğumu belirterek, özellikle Afrika ve Asya kökenli yazarların kitaplarının dilimize kazandırılmasının çok önemli bir uğraş olduğunun altını çizmek istiyorum.

BİLDİĞİN HAYAT / ELEŞTİRİ

Şadi KOCABAŞ

Manevi oğlu Şadan Gökova-lı diyor ki, “*Halikarnas Balıkçısı hikâyeyi, bir oturuşluk yazı diye tanımlardı. O’na göre hikâyeye, bir oturuşta yazılır ve bir oturuşta okunabilirdi.*

Peki, okuyucu için de öyle mi? Bir oturuşta okuyabilir miyiz gerçekten? Okuduğumuzu varsayalım,

bir hikâyenin içinden okuyunca çıkıp gidebilir miyiz? Bu soru aklıma, okuduktan sonra orda bırakıp gidemeyeceğimiz ve bizimle beraber yaşama dâhil olacak sorularla yakamıza yapışan öykülerin yazarı Ercan Köksal’ı ve onun, *Bildiğin Hayat* adlı hikâye kitabını getirdi.

Kelimelere sığdıramadıklarını, başı ve ortası olan belki; ama sonu genellikle olmayan bir kurmaca oyununa taşıyıp, okuyucunun ve hatta kendisinin oyunun akışı içinde bir yorum varmasını bekleyen; bu süreçte